

regio LIMBURG

Interview Marco Clerinx, auteur 'Klankleer van het Hasselts'

'Tussentaal nefast voor Nederlands én dialect'

Met 'Klankleer van het Hasselts' vervolledigt Marco Clerinx een trilogie over het Hasseltse dialect. Eerder verschenen een grammatica en een woordenboek.

VAN ONZE MEDEWERKER

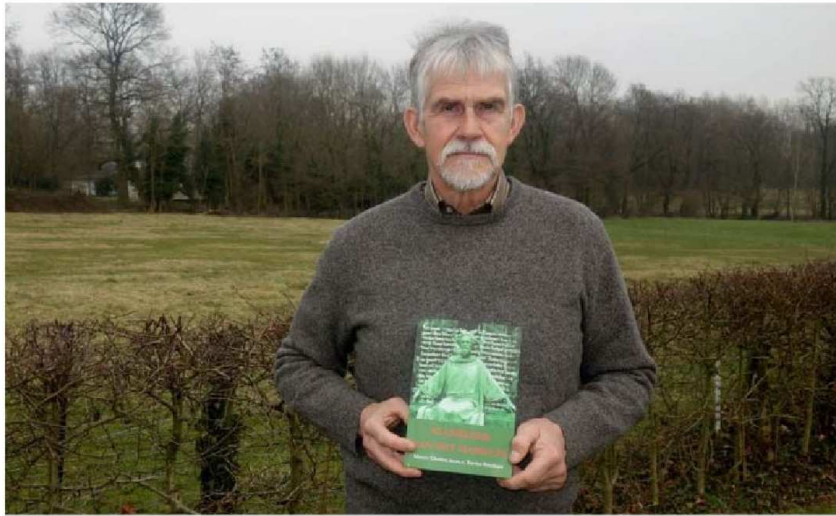
RUDI SMEETS

HASSELT | In zijn woord vooraf bedankt Marco Clerinx (65) onder anderen zijn echtgenote Gerda. 'Zij heeft me heel wat alledaagse besommeringen uit handen genomen, zodat ik de nodige tijd kon vrijmaken voor dit uiterst tijdrovende monnikenwerk', schrijft hij op pagina 1. We willen hem graag geloven, want hij leverde een turf van bijna 800 bladzijden af en werkte er vier jaar aan. Het resultaat is een lezenswaardig boek, ook voor wie het Hasselts niet machtig is. Dat komt vooral door de talrijke voorbeelden, die door hun herkenbaarheid vaak zeer grappig zijn.

In 1913 verscheen een gelijkwaardig werk, maar door de Eerste Wereldoorlog werd het pas in 1930 uitgegeven', verduidelijkt Marco Clerinx. 'Daarin werd veel plaats ingeruimd voor de historische ontwikkeling van de Hasseltse klanken. In de nieuwe uitgave heb ik me beperkt tot een beschrijving van de hedendaagse Hasseltse klankleer', zegt de auteur, die eerder *Dieksjenèèr van 't (H)essels* van Xavier Staevens herwerkte en *Grammèèr van 't (H)essels* schreef.

Wortd het Hasselts anders gebruikt dan honderd jaar geleden?

'Het valt me op dat het minder zangerig en met minder timbre wordt uitgesproken. Ik word hierin bijgetreden door dialectoloog

Marco Clerinx: 'Telkens als er een oudere mens sterft, verdwijnt een stukje dialectgeschiedenis.' © rs

André Stevens, die reeds in 1951 schreef dat de muzikaliteit van de sleeptoon achteruitgaat en dat de jongere generatie vlugger, monotoner en minder zangerig spreekt. Uitgerekend die sleeptoon zorgt ervoor dat men buiten de provinciegrenzen de indruk heeft dat Limburgers traag en zangerig praten. De sleeptoon leidt tot een iets langere uitspraakduur van de klinker en maakt vaak ook een betekenisverschil duidelijk. Je ziet dat bijvoorbeeld in *Lèèk*, wat staat voor de stad Luik, en *lèèk*, Hasselts voor lijk. Of in *gaas* en *gaa.s*, respectievelijk gans en gas!

Hoe is het gesteld met de levendigheid van het Hasselts?

'We moeten de werkelijkheid niet verbloemen: telkens als er

'Het Hasselts wordt minder zangerig en met minder timbre uitgesproken dan dertig jaar geleden'

een oudere mens sterft, verdwijnt een stukje dialectgeschiedenis. Door de ABN-acties van de jaren zestig mocht er in veel scholen geen dialect meer gepraat worden en in de media werd het Nederlands sterk gepromoot. Denk maar aan het tv-programma *Hier spreekt men Nederlands* met Joos Florquin, Fons Fraeters en Annie Vanavermaet. Ik heb absoluut niets tegen de standaardtaal, inte-

gendeel, maar het gevolg was wel dat het dialect *collateral damage* opliep. Ik heb geen idee hoeveel Hasselaren nog het echte Hasselts spreken. Het zijn er alleszins minder dan pakweg vijftig jaar geleden. Een paar duizend, denk ik.'

Hoe zit het met de kwaliteit?

'Die vermindert. Veel dialectwoorden worden uit het Nederlands overgenomen en aangepast aan de Hasseltse klanken. Een mooi voorbeeld is *schriekschourenrèèn*, Hasselts voor schaatsen. *Schriek* is afgeleid van het middeleeuwse werkwoord *schricken*: met grote stappen vooruitgaan. Je vindt het terug in "schrikkeljaar": een jaar dat met grote stappen vooruitgaat. Dat is nu gewoon *schaatsen* geworden, met een

donkere *aa*. Voor de etymologie is die evolutie een groot verlies. We zullen de oorsprong van heel wat woorden niet meer kennen. Bovendien is er een gevoelsmatig aspect: dialect verbindt ons met onze voorouders en de geschiedenis van onze eigen streek.'

Dialect is maar op beperkte schaal bruikbaar. Herman Teirlinck zei ooit dat de standaardtaal onze wereld groter maakt.

'Het Nederlands en het dialect kunnen perfect naast elkaar bestaan, maar wat stellen we vast? We zijn geëvolueerd naar een tussentaal, die nefast is voor het Nederlands én het dialect. In Vlaanderen is het al Brabants wat de klok slaat. Vroeger haalde geen enkele Limburger de werkwoorden *heten* en *noemen* door elkaar. Een naam hebben en een naam geven, dat was voor iedereen duidelijk. *Ik heet Jozef en ze noemen me Jef*. Wat hoor je nu? *Ich niem Jef*. Maar wat doen we daar als taalconsument aan? Taal is een organisch gegeven en leidt een eigen leven.'

Kunt u het Hasselts in leven houden?

'We proberen dat toch. Met de dialectvereniging Veldeke Hasselt, waarvan ik voorzitter ben, publiceren we al tien jaar een trimestriële tijdschrift. In het najaar van 2011 ben ik zelf begonnen met lessenreeksen Hasselts, telkens tien avonden van twee uur. Tot nog toe hebben zo'n honderd mensen die cursus gevolgd. Dat is geen astronomisch getal, maar zij zijn wel uitstekende ambassadeurs.'

Marco Clerinx, *Klankleer van het Hasselts - Uitgeverij Veldeke Hasselt vzw, 779 pagina's, 29,50 euro.*